

ბაზეთი ბამონის 1999 წლიდან

ილორი

www.ilori.ge

№ 84 (145) 14 სექტემბერი 2010

სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“ მოგანი 30 იანვრი

ივანე ჯავახიშვილი – ქართველი ერის ისტორია

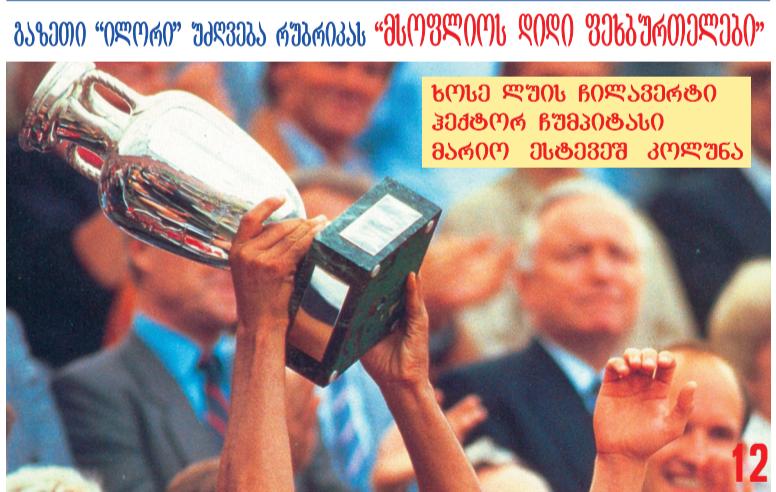
კავკასიაში ნაპოვნი უძველესი საფლავები და საგნები გირხევის აზრით XI ან X საუკუნეს უნდა ეკუთვნოდეს. დარწმუნებული რომ კუოფილიყავით, რომ იმ საფლავებში ქართველები იყვნენ დამარხულნი, მაშინ შეიძლებოდა გვეთქვა: ქართველები კავკასიაში ძვ.წ.აღ. მე-XI საუკუნეზე ადრე მოსულან და ამ დროს უკვე ქვისა და ბრინჯაოს ხანა გავლილი ჰქონდათ, ხოლო რეინის შეს-დგომოდნენო...

9

რა ენაზე მეტყვალებლები იპირები?

6

კუპური ზოგია

ხოსტ დასის ჩილავერტი
ჰემპტონ ჩუმაიასი
მარიო მატევაშ კოლუმნა

მორჩილი ცხვრის ფარა

7-10

დავით მარიამიძე

ჯოგო ხაგუს სიხარული

3

თემიზ კუბანიშვილი

აჭარულ ნაცარში ჩავარდნილი კოვზი...

... მათი მთავარი საზრუნავი ხომ, საქართველოში გეი-აღლუმების ჩატარებითა და სხვა გარყვნილებათა წახალისებით რელიგიური მრწამსის და მდიდარი ეროვნული ტრადიციების მოშლა-განადგურებაა. ამიტომ, არ გაგიკვირდეთ, თუ ისინი ახლო მომავალში გეი-აღლუმის ჩატარებას მათ მიერ საგულდაგულოდ “აშენებულ-გადაშენებულ” სიღნაღმი, ანაკლიაში და თვით მესტია-შიც კი მოისურვებენ...

11

ჯავახიშვილის ერთი საღაო ტაქტისა

და ცოდნის სახელის შესახებ

მარაბ ბერიძე, მაია გალასანიანი

8

ივანე ჯავახიშვილი – ქართველი ერის სტრიკერი

აღნიშვნულ წიგნში დიდი ქართველი
მეცნიერისა და მაგულიშვილის, სულმანათი
მეცნიერის ივანე ჯავახიშვილის მიერ
მეტად საინტერესო მოსაზრებებია მოყ-
ვანილი მეგრული, სკანური და ლაზური
ფერომენის თაობაზე. მკითხველს გაუწყებთ,
რომ პუბლიკაციაში შენარჩუნებულია აგ-
ორისეული ლექსიგა.

ამ უდავოდ საინტერესო და ღლებდე უცნობ ნაშრომს გთავაზობთ გაზეთ „ილორის“ მკითხველს.

კავკასიაში ნაპოვნი უძველესი საფლავები და საგნები ვირხვის აზრით მუთერთმეტე, ან მეათე საუკუნეს უნდა ეპურვნოდეს. დარწმუნებული რომ ვეოფილიყავთ, რომ იმ საფლავებში

ბოს. ანთროპოლოგია სხვა-და-სხვა ერქ-
ბის თავის აგებულების მიხედვით კაცო-
ბრიობას რამდენიმე შტოდა ჰყოფს: სხვა-
თა შორის ერთ შტოს თავმოკლები, ანუ
ბრახიცეფალები (რომელ ჯაფრასაც დიდი
რუსი ჰებდომაცისტის ველიჩოს დასკვნით
სომხები განეკუთვნებიან – “ილორი”),
მეორებს თავგრძელები, ანუ დოლიხოკუ-
ფალები შავალანები.

კავკასიის უკედა უშემცველეს საფლავებში ნაპოვნ თავების გაზომვებ დაამტეიცა, რომ თავდაპირველდად ჩვენ ქვეყანაში თავგრძელები, ანუ დოლისხოკეფალები ცხოვრობდნენ. ხოლო უკვე განსვენებულმა პროფ. ვირხოვდა აღნიშნა, რომ თანამედროვე ქართველები და სომხები განსაკუთრებით თავმოკლენი ანუ ბრახიკულები არიან. ამიტომ ქართველებისა და სომხებს კავკასიის უძველეს და თავდაპირველ მცხოვრებლებთან საერთო არაფერი პქრნიათ; მაშასადამე ქართველი და სომხენი კავკასიის თავდაპირველი მეყიდრი არა ყოფილან; როცა ისინი ამ ქვეყანაში მოსულან, იქ სხვა მოდგმის ხალხი დახვედრით დაბინაკვებული. მეყიდრთა ერთი წილი, როგორც ეტყობა, ქართველებს ჩრდილოეთისაკენ გადაურენიათ; ზოგიერთი კავკასიელი მოიღლები, მაგ. ნატურებები და ავარელნი, სწორედ თავგრძელები ანუ დოლისხოკეფალები არიან (იხ. დ. ანუცინ. დისტრიც. არქეოლოგია კავკაზ. ჯურ. მინ. სამ. 1884 წ. იანვარი, გვ. 236). რასაკვირველია კავკასიის თავდაპირველ მცხოვრებთა და სემოსულებრივებს ერთმანეთში გამწვავებული ბრძოლა უნდა მოსვლოდათ და ბევრი ძლევული მეყიდრი გამოიყენდებოდა წუთისოფელს. ეს კავკასიის თავდაპირველი მცხოვრები პროფ. ვირხოვს წმინდა არიელ ხალხის მიაჩნია, მაგრამ იქნება ამაში გამოხნილი გერმანელი მეცნიერი სცდებილეს. თუკი ზემოაღნიშნული ვარხოვის მოსაზრება, რომ კავკასიის უძველესი საფლავები მე-XI-X საუკუნეებს მაუთვის, მართალი გამოდგა, მაშინ ქართველები რასაკვირველია მე-IX-ე საუკუნის სემდეგ უნდა მოხდებოდენ კავკასიას, ჩაეგდოთ იგი ხელში და დაბინაგვებულიყვნენ. ეს დასკვნა შეურყეველი ჰქომარიტებაა; შეძლება მხოლოდ თარიღი სწორე არ იყოს: იქნება მომავალში, როცა კავკასიის უძველესი ნაშთები უკეთესად იქნება შესწავლილი, დამტეიცდეს, რომ სამთავროს სასაფლავო მე-XI-X-ე საუკუნეებს კი არ ეკუთვნის, არამედ უფრო წინა დროს. თავდაპირველდად კავკასიაში ქართველებს, როგორც ეტყობა, თითო-ოროლას დაუწეოთ შემოხიზგა; ეს იქიდან სხანს, რომ უკვე უძველეს საფლავებში აქა-იქ რამდენიმე თავმოკლის ანუ ბრახიკეფალის თავმიტოც აღმოჩნდა.

რასაკირველია ამ დასკვნას, რომელსაც
ეხლა მეცნიერები ადგიან, თავის-თავად

დიდი საისტორიო მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ ქართველების უუძველეს კულტურისა და ყოფა-ცხოვრების შესწავლა ხომ მომავალში ახალი მიმართულებით უნდა მისცეს: თუ აქამდისინ ჩვენ გვევრნა, ვითომც ქართველების არსებობის უუძველესი ნაშთები საქართველოს მიწისგულშია დამარტვდი, ეხდა ეს შეცდომა უნდა თავიდან მოვიშოროთ. მისისდა მიხედვით როცა ჩვენ ჩვენი ხალხის თავდაპირველ ყოფა-ცხოვრებისა და მდგრომარტობის შესწავლა გახსურს, მისი კავალი კავკასიაში კი არა, ამიერკავკასიის სამხრეთით უნდა გვითოთ, — თუნდაც იმ ადგილებში მაინც, სადაც ქართველები მე-XI-VIII-ე ს. ქრ.წ. ცოვრობდნენ.

ცნობები ქართველ ტომების უძველესს
ბინაძრობის შესახებ სრული არ იქნებო-
და, თუ რომ ურარტელებისა და
ხეტელების ვინაობას არ შევხეო. კასპ-
ბის ანუ კოლხების აღოსავლეთით, მდ.
ტიგროსისა და ევფრატის სათავეებზე, ვა-
ნის ტბის, მდ. არაქსისა და არარატის მი-
დამიერის ქვეწნებში ნაირისა, ვანისა და
ურარტუს სამეფოები იყო. ამ სამ სახ-
ელმწიფოთა შორის კველაზე სამხრეთ
ნაწილი ნაირის ქვეყანას ეჭირა, მერე ვანი,
ანუ ბიანა მისდევდა, შემდეგ კიდევ მავ-
ლაზე ჩრდილოეთი ურარტუს სამეფო
ძევდა. მერე საუკუნეში ქრ.წ., იმ დროს,
როცა ასურეთი თავის თავს და-
მოსავლეთის უმტრეს ნაწილის ბაზონადა
სთვლიდა, ზემოაღნიშნული სამეფოები
ურარტუს მეთაურობით ძლიერ მეტო-
ქებას უწევდნენ.

სიტყვები ნაირი, ბიანა და ურარტუ მხ-
აკოდა დაუსახლო ხავას ხახოდა.

პირუთვნელი შეცნიერი მოვალე აღიაროს, რომ იდიოგრამების გარდა ნამდვიდე ქალდურ ანუ „ურარტულად დაწერილ ხილვების წაკითხვასა და მნიშვნელობის ასხნას, ისე როგორც ეხლა ზემოაღნიშვნელი მეცნიერები კითხულობენ და სხინან, შეუძლებელია ადამიანი ენდოს. რომ სიტყვების მნიშვნელობის ასხნაში მათ შეცდომები უნდა მოხდოთდეთ, ამას ის ურარტული წარწერაც ამტკიცებს, რომელსაც ასურული თარგმანი თან ახლავს: ის ზნა **sunabi** ნუნაბი, რომელსაც წინად სთარგმნიდნენ „შე თავს დავვიც, დავვსხო“, თურმე „შე მოვვიდი“-სა ნიშნავდა. ვინ დაიფიცავს, რომ ვაის წარწერების მკვლევარებს დანარჩნას წარწერების მრავალ ამ-

რომ ქართულს საუკუნეები განხმავლობაში
ძევერი ძველი სიტყვა და ზოგიერტი საგრა-
მატიკო ფორმებიც დაუკარგავს; ამნაირი
მაგალიონები უფრო მეტი იქნებოდა ძველი
მწერლობის ნაშთები რომ ბლობად
ყოფილიყო გამოძევენებული და
შესწავლილი. ხოლო ეს გარემოება ცხ-
ადად გვიჩვენებს, რომ თანამედროვე ქარ-
თულთან ურარტულ წარწერების ენის
სედარება არ შეიძლება. თავდაპირველად
ძველ ქართულ მწერლობის ენის და
მკვლელი ქართულ ენა-კილორავების მიხედ-
ვითა და **სხივლა** ჯგუფის ენებობას
შედარების საშუალებით ქართულ ენის
უძველესი სახე უნდა აღდგინოს იქმნეს, და,
თუ ამის შემდეგ ვანის წარწერების ენას
მკვლევარი ქართულს შეადარებს, მხ-
ოლოდ მაშინ შესაძლებელია გამოყვლევაში
ნაყოფიერი შედეგი მოიტანოს. ერთი
სიტყვით, ვანის წარწერების ენის
გამოსარეკვევად ასეურულის გარდა მეც-
ნიერმა ძველი ქართული და საზოგადოდ
ქართული ენათმეცნიერებაც ზედმიწევნით
უნდა იცოდეს. მაგრამ საქმე ის არის,

ურარტელებისა და ტაბალ-მუსკეპბზე
გაცილებით უფრო ადრე, უუძველეს
დროიდანვე მოყოლებული შუამდინარესა
და მცირე აზიაში მამაცობით, განათლები-
თა და საკუთარ მწერლობით განთქმული
იყო ხეტელთა ერი, რომელსაც
გვგიპტელები “ხეტა”-ს, ხოლო ასურელები
“ხატტი”-ს ეძახდნენ; ეს ხალხის სახელი
კი არა, ქვეყნის სახელია; რა სახელს
ატარებდნენ თითონ ისინი ჯერ
გამორკვეული არ არის. თითქმის ყველა
მყცინერებს (იყნენის გარდა), რომელიც-
კი ხეტელების ენის შესწავლას შეხდო-
მიან (მასპერო, სეიის, ჰომელი), ხეტელები
ტაბალისა და მუსკეპის ანუ ქართველების
მონათესავე ერად მიაჩნიათ. სამწეულაროდ,
რიცხვ-მრავალი ხეტელების წარწერები
ჯერ წაითხული არ არის; ეს წარწერები
ხატტვან, ანუ იქროვლიფიან ანბანით არის
ნაწერი, მაგრამ ამ ხატტვან ანბანს
გვგიპტელების ხატტვან ანბანთან საერთო

A black and white profile photograph of Giorgi Chavchavadze, a man with a shaved head, looking towards the left. He is dressed in a dark suit jacket, a white shirt, and a dark tie. The background is a textured, light-colored wall.

